

ВІДГУК

Офіційного опонента, кандидата історичних наук, доцента Роменської Олени Валеріївни на дисертаційне дослідження Т.С. Мітковської на тему: «Розвиток гідрографії в Північному Причорномор'ї у ХІХ – на початку ХХ ст.», подане на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України

Україна, як морська держава на сучасному етапі свого розвитку виходить на європейський рівень навігаційно-гідрографічного забезпечення. Інтенсивно розвивається водна транспортна інфраструктура, здійснюється автоматизація навігаційних процесів. На державному рівні розвитком систем навігаційно-гідрографічного забезпечення мореплавства займається державна установа «Держгідрографія» Міністерства інфраструктури України. Одним із основних її завдань є виконання міжнародних зобов'язань України з навігаційно-гідрографічного забезпечення мореплавства.

Гідрографічна служба є важливою галуззю для вирішення цілого ряду питань соціально-економічного характеру. Для успішного подальшого розвитку як транспортної галузі зокрема, так і України, як конкурентоспроможної морської держави на світовому рівні, в цілому, виникає необхідність дослідження історії становлення та розвитку гідрографічної та лоцманської служб. Тому досить доречним є об'єктивний науковий аналіз тенденцій і особливостей еволюції гідрографічної та лоцманської служб України від створення Гідрографічної служби Чорноморського флоту до початку ХХ ст.

Отже, актуальність дослідження зумовлюється зростаючою потребою українського суспільства та міжнародної спільноти у гідрографічній інформації. Враховуючи підвищення вимог до безпеки мореплавства в світі, необхідно враховувати здобутки і прорахунки минулого, а також перспективи майбутнього для досягнення комплексного розвитку і удосконалення системи гідрографічної служби на сучасному етапі.

Зроблений Т.С. Мітковською аналіз стану розробки теми щодо зародження і розвитку гідрографії дає можливість досягнути широкий спектр

гідрографічних знань південної України в контексті загальної історії географії краю, історії створення Чорноморського флоту та його служб.

Представлена автором історіографія та джерельна база в цілому дозволили простежити загальні та специфічні риси розвитку гідрографії в Північному Причорномор'ї, визначити її місце в історії України досліджуваного періоду.

Концепція дисертаційного дослідження розкривається в процесі розв'язання поставлених автором завдань і стисло формується у висновках дисертації.

Наукові завдання даного дослідження і наукова новизна отриманих результатів сформульовані чітко і зрозуміло. Напрямок роботи, її мета, методологія і спосіб викладу матеріалу повністю відповідають обраній спеціальності.

Аналіз наукової літератури щодо зародження і розвитку гідрографії Північного Причорномор'я доречно систематизований за хронологічним принципом. Автор умовно ділить історіографію роботи на три періоди: від появи Гідрографічної служби Чорноморського флоту (початок ХІХ ст.) до початку ХХ ст., радянський період та сучасний період.

Під час проведення аналізу дорадянської літератури та джерел, Т.С. Мітковська цілком справедливо визначає, що не зважаючи на науково-популярний характер багатьох тогочасних праць, вони все ж вводили в обіг документальні матеріали, статистику і давали критичний опис діяльності структур управління гідрографічної служби. Крім того, автори цих праць були свідками та учасниками процесів, які тоді відбувалися. Деякі праці залишаються єдиним джерелом інформації.

Автор зазначає, що дослідники радянського періоду тему зародження та розвитку чорноморської гідрографії висвітлюють дещо фрагментарно і в контексті історії Російської імперії. Також, статистичні дані радянського періоду слід використовувати з особливою обережністю.

Важливо, що дисертант у своєму дослідженні спирається окрім іншого на новітні літературу та джерела, що дозволяє об'єктивно оцінити сучасний стан розробки теми, а також доводить наукову новизну здійсненого дослідження.

Також Т.С. Мітківською було залучено всі види писемних джерел: неопубліковані архівні джерела, офіційна та ділова документація, опубліковані збірники документів та законодавчі акти, статистичні матеріали, звіти та інше, що дає можливість досить широко охопити різноманітні аспекти досліджуваної теми.

Дисертантом було вперше розкрито історичні передумови закладання основ управління гідрографічної служби, а також організацію гідрографічної служби на Чорному морі у першій половині XIX ст. Було досліджено динаміку формувань гідрографічних потреб у торговельно-промисловому та військово-морському комплексах Російської імперії.

Окрема увага приділяється формуванню кадрового складу та результатам діяльності гідрографів Чорноморського флоту. В процесі розкриття цих питань також робиться аналіз діяльності мережі навчальних закладів морського відомства.

Автор звертає також увагу на проведення днопоглиблювальних робіт та роботу маяків в різні періоди досліджуваної теми.

Поштовхом до нових гідрографічних досліджень і розвитку гідрографії став промисловий переворот на Півдні України. В результаті, у другій половині XIX ст. відбувається остаточне формування системи Гідрографічної служби Чорноморського флоту. Також, в цей час проводяться перші океанографічні експедиції та проводяться масштабні гідрографічні дослідження, формується система маяків та лоцманські організації.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертаційне дослідження є першим у вітчизняній історіографії системним комплексним щодо всебічного й об'єктивного висвітлення проблеми зародження й розвитку гідрографії Північного Причорномор'я. На підставі

аналізу широкого кола джерел та архівних матеріалів автор дослідила процес формування і функціонування гідрографічної служби на теренах України з урахуванням суспільно-політичних змін, що відбулися в означений період.

Наукова новизна дослідження обумовлює і практичне значення роботи. Узагальненні результати можуть використовуватись для формування майбутніх тенденцій розвитку гідрографічної науки, а також у вузівській підготовці студентів-істориків. Крім того, на основі даної роботи можливе створення краєзнавчих довідників, посібників, методичних рекомендацій, тощо.

Зазначимо, що всі основні найважливіші аспекти і висновки дисертації знайшли своє віддзеркалення в надрукованих дисертантом наукових статтях, тезах наукових конференцій.

Основні положення дисертації ідентичні змісту представленого автореферату.

В цілому позитивно оцінюючи наукове дослідження Т.С. Мітковської, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження і побажання:

По-перше, в контексті входження України до Європейського Союзу, а також враховуючи дію Міжнародних морських конвенцій, доцільно було б звернути увагу на важливість гідрографічної служби на сучасному загальноєвропейському та світовому рівні для підвищення безпеки мореплавства.

По-друге, потрібно було б визначити місце чорноморської гідрографії у світовому контексті того часу.

По-третє, варто показати в додатках цікаві фотографії з різних етапів розвитку гідрографії, можливо оригінальне фото присяги лоцманів.

По-четверте, додатки потрібно оформлювати літерними позначками, а не цифровими.

По-п'яте, у Додатку 4 «Біографічний словник», для кращого сприйняття доцільно було б розподілити вчених за періодами діяльності, а вже в межах періоду – за алфавітом.

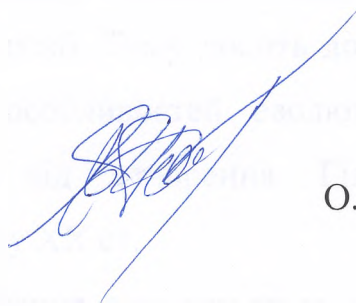
Крім того, подекуди в тексті наявні помилки граматичного і пунктуаційного характеру, зустрічаються неточності при перекладі з російської мови.

Однак, ці зауваження і побажання не зменшують наукової новизни і практичного значення дисертаційного дослідження і носять, в основному, рекомендаційний характер.

Таким чином, вважаю, що дисертаційне дослідження Мітківської Тетяни Сергіївни «Розвиток гідрографії в Північному Причорномор'ї у ХІХ – на початку ХХ ст.» є самостійною, завершеною, науковою працею, результати якої роблять вагомий внесок в історію України.

Отже, дана дисертація відповідає пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів та вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015 та № 1159 від 30.12.2015. а її авторка Мітківська Тетяна Сергіївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01. – історія України.

Доцент кафедри гуманітарних
дисциплін
Херсонської державної
морської академії,
кандидат історичних наук

О.В. Роменська

Перший проректор
Херсонської державної
морської академії, професор

Л.Б. Куликова